

MIRCEA ZACIU (27 aug. 1928 – 21 martie 2000) a fost licențiat al Facultății de Filologie a Universității Victor Babeș din Cluj, pe care a absolvit-o în anul 1952. Profesor universitar, doctor în litere, a fost un important critic și istoric literar, eseist, publicist, diarist, prozator și poet. A format la Cluj-Napoca o școală de critică și istorie literară. Editor coordonator al colecției „Restituiri” a Editurii Dacia din Cluj-Napoca. Membru de onoare al Academiei Române. A colaborat la diverse reviste din țară și din străinătate: „Tribuna”, „Steaua”, „România literară”, „Apostrof”, „Vatra”, „Convorbiri literare”, „Meridian” (SUA), „Argo” (Germania) etc.

OPERA

Ion Agârbiceanu (E.P.L., București, 1964; ed. a II-a, Minerva, București, 1972); *Masca geniului* (E.P.L. București, 1967); *Glose* (Dacia, Cluj-Napoca, 1970); *Colaje* (Dacia, Cluj-Napoca, 1972); *Ordinea și aventura* (Dacia, Cluj-Napoca, 1973); *Bivuac* (Dacia, Cluj-Napoca, 1974); *Lecturi și zile* (Eminescu, București, 1975); *Alte lecturi și alte zile* (Eminescu, București, 1976); *Teritorii* (Dacia, 1976; ed. a II-a, Limes, Cluj-Napoca, 2011); *Lancea lui Ahile* (Cartea Românească, 1980); *Scriitori români* (Ed. Științifică și Pedagogică, București, 1980); *Cu cărțile pe masă* (Cartea Românească, București, 1981); *Viaticum* (Cartea Românească, București, 198, ed. a II-a, Cartimpex, Cluj-Napoca, 1998); *Jurnal 1* (Dacia, Cluj-Napoca, 1993); *Clasici și contemporani* (E.D.P., București, 1994); *Jurnal 2* (Dacia, Cluj-Napoca, 1995); *Ca o imensă scenă, Transilvania...* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996, ed. a II-a, Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019); *Jurnal 3* (Albatros, București, 1996); *Dicționarul scriitorilor români*, 4 vol., coordonator (Ed. Fundației Culturale Române, vol. I-II 1995, 1998 și Albatros, București 2001, 2002); *Scrisori nimănui* (Oradea, 1998); *Departee/Aproape* (E.D.P., București, 1998); *Jurnal 4* (Albatros, București, 1998); *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, coordonator (Albatros, 2000); *Cu bilet circular. O antologie (posibilă) a schiței românești* (Dacia, Cluj-Napoca, 1974).

A îngrijit volumele: *Ceasuri de seară cu Ion Agârbiceanu* (1982) și *Liviu Rebreanu după un veac* (1985).

Mircea Zaci

JURNAL 5 (1990-1992)

Prefață și note:
ION POP

LIMES
2020

Încerc o reacomodare, simt plăcerea căldurii, civilizației, culorilor. Strada mă euforizează, atmosfera de sărbători e oricum euforizantă. Citit corespondența, nu prea îmi rezerva surprize. Totuși, R. îmi scrie destul de cald și-mi dă noua adresă. Surpriză neplăcută cu contul meu din bancă, fiindcă radioul mi-a plătit doar o parte din textele trimise și nu știu dacă din neglijență, ori că nici n-au fost difuzate. Oricum, ultimul onorariu e sensibil căzut față de convenția de la început, încă îmi spun că ghinioanele mă urmăresc în continuare.

De Crăciun, vizita familiei Taloș, din Köln, cu povești de acasă. Nimic deosebit, câteva telefoane doar, fără importanță, J. nu sună, nici alți prieteni. Doar C. din București, familia etc.

Lungi plimbări zilnice, să-mi revin, să-mi fac un plan de bătaie. Ar trebui să revăd textele din *Exerciții...*, să fac primul volum. Până unde să meargă? Să revăd tot ce am scris din 1990 și să fac volumul de critică-eseuri pentru „Vatra”, cerut de Cis. În fine, să completez, după jurnalele pe 1968-69-70, *Teritoriile**, o ediție revizuită complet și adăugită (definitivă), poate o vor prelua ieșenii, deși ultimele lor reacții, față de promisiunile inițiale, m-au pus pe gânduri (inclusiv informația, de e adevărată?, că sunt finanțați de Drăgan!). oricum, poate ar prelua Geta la „Albatros” un asemenea volum. Încă nehotărât unde să dau „Exercițiile”.

Soare, ger, – 8 grade noaptea, ziua se ridică până pe la – 2, dar timp uscat și frumos, care îmbie la plimbare. Închei un an deosebit de greu, plin de presimțiri rele și cu o sănătate ce nu mai merge bine, scârțâie. Vagă teamă de viitor. Neînțelegeri și nehotărâri.

Poate 1993 va fi mai bun? Trimis felicitări restante, făcut unele planuri. Mult timp pierdut la t.v., filme idioate, o singură desfătare estetică majoră: *Bărbierul...* în regia lui Dario Fo, cu opera din Amsterdam, o încântare de la un cap la altul, adevărată vrăjitorie de muzică, mișcări, culori, găselnițe de o fantezie nesecată, umor.

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Ion Pop).....	5
1990.....	13
1991.....	29
1992.....	297

10 februarie 90

Încercat să transcriu din jurnal, pentru „Vatra”. Nu sunt convins că textul poate interesa, îmi vine să renunț.

La 11, la Personal, pentru pensionare. D-na M. îmi face calculul, pierd anii petrecuți în Germania, pensia iese la circa 4.700 lei. Direcția Muncii n-ar lua însă în considerare noul **Decret pentru universitari**. Ei spun că noi intrăm în altă categorie și **jurisconsultul Universității** nu pare să pledeze cu hotărâre. Indiferent, mi se explică, pe 1 septembrie tot pot să mă pensionezez potrivit vechii legi, căci în august împlinesc 62. – Cei de dincolo, insistență să vin neîntârziat. Dar cum?

16 februarie

Telefon de la Pi¹, vine Dan C.² din Paris, cu Claude Karnoouh³, sociologul de care știam prin Horia Ursu⁴ că a petrecut multe veri la Brebu, în Maramureș, pentru studii pe teren. Seara îmi vor telefona, să mă înțeleg asupra programului. – Încheierea protestului tinerilor ofițeri. Se vorbește că ministrul armatei, generalul M. a fost înlocuit, dându-se satisfacție tinerilor.

17 februarie

Aseară, telefon de la Dan⁵, vine azi înainte de masă pe la mine, să stăm de vorbă, pe urmă, mâine vrea să facem un scurt interviu, pe stradă, pentru un canal francez. Are câteva mii de

¹ Ioan Mușlea, (1940-2019), poet și ziarist, fost director al TVR Cluj, redactor la revista „Tribuna”, traducător al poezilor echinoxști de limbă germană.

² Dan C. Mihăilescu (n. 1953), critic literar, eseist, cu o foarte bogată activitate jurnalistică, realizator al cunoscutelor misiuni TV „Omul care aduce cartea”.

³ Claude Karnoouh, etnolog francez, cercetător, în acei ani, al tradițiilor maramureșene.

⁴ Horia Ursu (n. 1948), prozator, lector, atunci, de limba română la Universitatea din Amiens.

⁵ Dan Culcer (n. 1941), critic și sociolog literar, fost redactor al revistei „Vatra” de la Tg. Mureș. Stabilizat la Paris, din 1987, azil politic.

franci la dispoziție. A venit cu avionul până la Budapesta, de acolo au închiriat o mașină. Ungurii, foarte porniți contra noastră. Un ziar, „Szent-Korona” nici nu se mai prefăce, declară pe față că ei vor îndărăt Ardealul. Lobby-ul unguresc, de altă parte, foarte bine plasat în occident, inclusiv la Paris. Îmi povestește avaturile lui, după plecarea din țară, inclusiv încurcăturile matrimoniale. Nu înclină să se întoarcă, deși situația lui nu pare sigură și diploma pentru care s-a zbatut încă nu se știe ce-i poate aduce, concret. Totuși, se întreabă ce ar putea face acum, aici? La Paris, emigrația e foarte divizată, el nu e în relațiile cele mai bune cu Monica Lovinescu și Co, de unde, pare-se, nici integrarea lui în anumite grupuri, toate controlate de cuplul de la Europa liberă. Chiar cu prilejul vizitei celor 80 de români, deunăzi, la Paris, nici măcar n-a fost invitat să participe la vreo întrunire. Cu totul întâmplător s-a întâlnit cu J. Uneori se mai vede cu Bujor ș.a. Când a sosit acolo, Iorgulescu⁶ l-a căutat, el i-a oferit oarecare sprijin, i-a dat felurite sfaturi, l-a avertizat etc., ceea ce crede că lui I. i-a servit bine; ulterior însă nu l-a mai căutat pe Dan niciodată. Curiozități.

Masă la păr[intele] B[izău], pentru botezul micului Dumitru. Naș: Sorin Dumitrescu,⁷ lângă care sunt plasat la masă. Volubil, deschis, plăcut. Discutam despre politică, literatură, oamenii zilei. Violent antifrontist și anti-Iliescu, Roman și Co., supărat pe Pleșu că nu vede (ori nu vrea să vadă) în ce s-a vârat. Grupul Pentru Dialog Social deschide o campanie împotriva oficialității. Diverse dezvăluiri. „Misterele” persistă însă. Cine știe dacă le vom afla vreodată și pe toate.

18 februarie

Duminică. Imposibil să termin textul pentru „Vatra”, căruia trebuie să-i mai scriu un scurt preambul. Scris dimineață

⁶ Mircea Iorgulescu (1943-2011), critic literar, comentator politic stabilit din 1989 la Paris, după o cerere de azil politic.

⁷ Sorin Dumitrescu (n. 1946), pictor și grafician.

recomandarea pentru Dan C., cerută de el în vederea obținerii unei burse sau a unui sprijin financiar pentru cercetări. Îmi scrisese illo tempore în acest scop, dar atunci n-a fost posibil să-i trimit așa ceva. Fiind tot actuală, i-o fac acum, s-o ducă personal. Spre amiază, ieșim să facem interviul, cu Claude K., care face pe operatorul cu camera video. Filmăm la bisericuța din vecini, pe străduțele vechi din jurul Universității, unde și începem discuția (scurtă) în jurul vieții culturale, școlare clujene, al revistelor, al perspectivelor de viitor și al fricii (de secu), care mai dăinuie. Pe urmă ieșim în Piață să filmeze liturgia greco-catolică din fața statuii lui Matei Corvinul. Biserica n-a primit nici acum lăcașurile ce i-au aparținut, ierarhia ortodoxă se opune în continuare și cu ostilitate neascunsă. Ieri, la păr. B., o aprigă controversă pe această temă, la care Sorin D. [.] spre cinstea lui, a luat vehement apărarea uniților. Nici biserica Minorităților, de pe Groza, nici cea din Mănăstur (Calvaria) n-au fost vreodată ortodoxe, ci romano-catolice, date de papă uniților, illo tempore. Iar biserica Bob a fost din capul locului zidită de greco-catolici. Și totuși, ele nu sunt cedate iar ministerul cultelor stă „neutru”. Ortodocșii îi acuză pe uniți că, celebrând slujba sub cerul liber, comit o „provocare” etc. Scena e impresionantă. Soare, lumină frumoasă de început timid de primăvară. Karnouh a filmat cu entuziasm, ei zic că au făcut cu asta un „scoop”. Pe urmă, coada la ziare, apoi îl vizitează pe omul care face greva foamei, în a 7-a sau a 8-a zi, la el acasă, ca protest pentru că nu se rostește adevărul în problema reprimării din 21-22 și că securitatea continuă să fie liberă. După, ne vedem cu Marius Tabacu, care conduce o publicație pro-maghiară, „Puntea”. Masă la Macavei, cu toții, până la plecarea lui Dan și a lui Claude Karnouh spre Tg. Mureș, București. E și Dr. Boeriu. Discuție animată, tot în jurul actualității politice. Seara, demonstrație în Piața Victoriei, cu năvala plebei în sediul guvernului. Figuri patibulare, stricăciuni, huliganisme. Cine va fi provocat „manifestația”? Lozincile sunt anti-Iliescu, dar n-ar fi de mirare ca Frontul însuși să fie manipulatorul.

19 februarie

Luat pașaportul. Iv., foarte amărât, împutinat, cu un aer bolnav. Ar fi și fost internat la spitalul militar pentru analize, s-a pensionat. Discuție în jurul problemei maghiare, care va fi în curând acută și poate duce la confruntări deschise. – Invitație transmisă de K[antor Lajos] să particip la Budapesta, pe 5-6 martie, la o întâlnire culturală româno-maghiară sponsorizată de Țiriac și von Ferenczi. – Terminat și expediat pentru „Vatra” fragmentul prim din *Jurnal*. Nu știu dacă a ieșit bine, dacă e oportun, dacă poate interesa pe cineva. L-am trimis totuși. Frumoasă scrisoare de la Petronela M[oldovan]⁸, căreia vreau să-i răspund, deși corespondența mea e teribil de rămasă în urmă. – Seara, ședința biroului executiv al Consiliului de uniune națională, în legătură cu devastarea palatului Victoriei, ieri. Cine manipulează? După, confruntare cu circa cinci mii de mineri din Valea Jiului, veniți (aduși) la București ca să facă presiuni asupra partidelor politice. Vehemență, argumente primitive, figuri încrâncenate și pline de ură împotriva celorlalte partide și a intelectualității în genere. Simptomatic, discursul lui Iliescu, care își dezvăluie încă o dată cărțile și fața adevărată, pierderea oricărei prize în pătura intelectuală, incitație în plebe, unde speră un sprijin eficace manipulat poate, el însuși, de oameni ca Gelu Voican, Cazimir Ionescu etc.. Primul a și fost cu helicopterul la fața locului, să „răscoale” minerii. Din scăpările în discursurile câtorva dintre aceștia, rezultă un mecanism clar, amintind manevrele din '46. Ascult, până târziu, siderat și cuprins de o imensă scârbă.

20 februarie

Telefon Țone⁹ de la „Tineretul liber”, a copiat o parte din interviul meu, dar mai are. Cădem de acord să mi-l dea la

⁸ Petronella Moldovan, profesoară de Română, soția poetului Ioan Moldovan.

⁹ Nicolae Țone (Tzone) (n. 1958), poet, jurnalist, fondator al Editurii Vinea din București.

București pentru a-l revedea (ca text, stil etc.). Însă îmi cere să răspund la o scurtă anchetă. Tot așa, primit câteva întrebări de la Monica Spiridon¹⁰, pentru „Caiete critice”. Le promit. Deunăzi, telefon de la Țeposu¹¹, care vrea o convorbire, la Cluj, pentru revista lui. Pe loc, răspuns la o întrebare doar, cu ce partid politic simpatizez. Îi spun că fără a dori să mă înscriu în vreunul, simpatizez cu liberalii, care-mi par cei mai echilibrați, intelectuali de ținută, cu o tradiție istorică prestigioasă. – Scris Petronelei și mulțumiri Ninei Sch., în RFG. – Mereu îngrijorat pentru ai mei, dar nici o veste. Nu sunt încă în stare să-i scriu măcar lui Radu, îmi fac mii de reproșuri, mă tem ca totul să nu fie tardiv și inutil. Frământat. – Telefon de la Alexandru Vlad¹², care a intrat la „Steaua”. Avea o ofertă (mai bună) și la „Vatra”, dar îi vine greu să se mute acum din Cluj. Pleacă la București cu Virgil Mihaiu¹³, după niște mașini de scris de la uniune (din ajutoare). Scos bilet pentru avion București, pe joi seara. Vineri la 10, ședință de Consiliu. Seara, masă la prof. H., unde nu mai fusesem de aproape o jumătate de an. Regăsit toată familia în păr, strânsă să mă vadă, să-mi pună întrebări. Între timp, Cristina s-a mutat la Cluj, părăsind, cine știe pentru ce, Bucureștiul. O găsesc teribil de ciudată, la un pas de nebunie clinică. Dezbateră politică monopolizează toată discuția. Toți, în afară lui H. și Caius, țărăniști înfocați, înjurându-i până și pe liberali. Vehemenți contra lui Iliescu, în care văd un virtual dictator comunist. Cristina a aflat că pe 22 la București va avea loc un masacru. Iarăși! Pe 26 ianuarie, când am mai fost, tot așa se prezisese. E drept că minerii, și ei, anunțaseră, citind un manifest ce li s-a strecurat, că în 22 ar fi

¹⁰ Monica Spiridon, critic și teoretician literar, profesoară la Universitatea din București.

¹¹ Radu G. Țeposu (1954-1999), critic și istoric literar, jurnalist, fost membru al redacției „Echinox”, director al revistei „Cuvântul”.

¹² Alexandru Vlad (1950-2015), prozator, fost redactor la revista „Echinox”.

¹³ Virgil Mihaiu (n. 1951), poet, jazzolog, diplomat cultural, fost redactor la revista „Echinox”.

MIRCEA ZACIU (27 aug. 1928 – 21 martie 2000) a fost licențiat al Facultății de Filologie a Universității Victor Babeș din Cluj, pe care a absolvit-o în anul 1952. Profesor universitar, doctor în litere, a fost un important critic și istoric literar, eseist, publicist, diarist, prozator și poet. A format la Cluj-Napoca o școală de critică și istorie literară. Editor coordonator al colecției „Restituiri” a Editurii Dacia din Cluj-Napoca. Membru de onoare al Academiei Române. A colaborat la diverse reviste din țară și din străinătate: „Tribuna”, „Steaua”, „România literară”, „Apostrof”, „Vatra”, „Convorbiri literare”, „Meridian” (SUA), „Argo” (Germania) etc.

OPERA

Ion Agârbiceanu (E.P.L., București, 1964; ed. a II-a, Minerva, București, 1972); *Masca geniului* (E.P.L. București, 1967); *Glose* (Dacia, Cluj-Napoca, 1970); *Colaje* (Dacia, Cluj-Napoca, 1972); *Ordinea și aventura* (Dacia, Cluj-Napoca, 1973); *Bivuac* (Dacia, Cluj-Napoca, 1974); *Lecturi și zile* (Eminescu, București, 1975); *Alte lecturi și alte zile* (Eminescu, București, 1976); *Teritorii* (Dacia, 1976; ed. a II-a, Limes, Cluj-Napoca, 2011); *Lancea lui Ahile* (Cartea Românească, 1980); *Scriitori români* (Ed. Științifică și Pedagogică, București, 1980); *Cu cărțile pe masă* (Cartea Românească, București, 1981); *Viaticum* (Cartea Românească, București, 198, ed. a II-a, Cartimpex, Cluj-Napoca, 1998); *Jurnal 1* (Dacia, Cluj-Napoca, 1993); *Clasici și contemporani* (E.D.P., București, 1994); *Jurnal 2* (Dacia, Cluj-Napoca, 1995); *Ca o imensă scenă, Transilvania...* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996, ed. a II-a, Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019); *Jurnal 3* (Albatros, București, 1996); *Dicționarul scriitorilor români*, 4 vol., coordonator (Ed. Fundației Culturale Române, vol. I-II 1995, 1998 și Albatros, București 2001, 2002); *Scrisori nimănui* (Oradea, 1998); *Departee/Aproape* (E.D.P., București, 1998); *Jurnal 4* (Albatros, București, 1998); *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, coordonator (Albatros, 2000); *Cu bilet circular. O antologie (posibilă) a schiței românești* (Dacia, Cluj-Napoca, 1974).

A îngrijit volumele: *Ceasuri de seară cu Ion Agârbiceanu* (1982) și *Liviu Rebreanu după un veac* (1985).

Mircea Zaciu

JURNAL 6 (1993-1994)

LIMES
2020

Colecția PARALITERARIA

Editor: MIRCEA PETEAN

Coperta: MIRCEA BACIU

Revizuirea finală a textului: RADU ZACIU

Proiect realizat cu sprijinul
Primăriei și Consiliului Local Cluj-Napoca

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ZACIU, MIRCEA

Jurnal / Mircea Zaci. - Cluj-Napoca : Dacia,
1993- vol.

Vol. 6 : (1992-1994) / pref. și note: Ion Pop. -
Florești : Limes, 2020. - ISBN 978-606-799-410-0
I. Pop, Ion (pref.)

821.135.1

© Editura Limes, pentru prezenta ediție

Str. Castanilor, 3

407280 Florești – Cluj

Tel./fax: 0264/544109; 0723/194022

Email: edituralimes@yahoo.com

www.edituralimes.ro

1993

4 ianuarie

Au trecut sărbătorile, cu sentimente amestecate. Oarecare tensiune, pe care încerc s-o evit. Nici o poștă interesantă. Vorbit la telefon cu Tuțu, în Suedia, fericită că are un prieten, mai tânăr decât ea, dar cu care – până în prezent – se înțelege bine. Visul femeilor. Vizită la familia L. cu povești din țară. Le dau cadourile aduse (discuri). Ai mei n-au apreciat colinzile, sentiment de înstrăinare. Mă simt atins, frustrat, amărât. Alergasem mult să le obțin și avusesem o bucurie secretă la reacția lor emoțională. N-a fost însă așa. Dimpotrivă. Nici nu le-am mai ascultat, casetele au rămas inutile, în dulap. Sărbătorile au trecut. Revenit la ritmul germanic, monoton. Ieri, făcut mic bilanț de proiecte. Nu găsesc nicăieri însemnarea din 1985 de la ședința de consiliu cu apariția lui Dorin¹ în greva foamei. Deci nu am ce transcrie pentru „Vatra”, cum i-am promis lui Cis. Sunt dezolat cum de n-am scris acele pagini, ori le-am rătăcit? Falsă memorie? Știam că ele au fost notate imediat. Să mai caut, deși filele pe 85 sunt în ordine, dar cu o mare pauză în lunile de vară, deci tocmai când s-a întâmplat scena. Să-mi pun la punct corespondența și să refac lista de scriitori din diaspora pentru vol. II, pentru a le lua datele. Mi-ar prinde bine o ședere la Paris pentru a-i găsi acolo pe unii din ei dar nu am unde sta, hotelul întrece posibilitățile mele. Vorbit cu Gelu², care-mi confirmă că în cont a intrat corect ceea ce s-a difuzat. Nu au difuzat toate textele. Cezar Petrescu, spre pildă, nu-l vrea. În general, îmi spune fără ocol că nu se pot ține de promisiunea inițială, nu-mi pot da onorariul convenit, nici să am ritmicitatea de cronică tot la două săptămâni. Mereu ghinionist! Vorbit și cu Alexandra, care-mi anunță moartea mamei ei. Biata doamnă Filotti, la 86 ani, nu mai vroia pur și simplu să trăiască. S-a stins așa cum dorea. De aceea au fost ea și Gelu în țară, pentru înmormântare. Încercat să vorbesc cu R., dar fără succes.

¹ Scriitorul Dorin Tudoran.

² Gelu Ionescu, atunci redactor la Radio Europa Liberă.

Dimpotrivă, senzația că nu dorește să vorbim. Poștă puțină și neinteresantă. Planul unei călătorii müncheneze pare să cadă, Gelu susține că Emil H³ promite dar nu se ține de promisiuni, iar postul e în dificultate financiară. Mereu aceeași arie, peste tot. Alt ghinion, dobânzile conturilor bancare devin imposabile, și încă cu 30 % peste suma de 6.000 DM, ceea ce e enorm. Legea cu cabinetele medicale, care o dezavantajează net pe Adri⁴, de o stupiditate demnă de regimul ceaușist. Cum încep să semene societățile în criză.

Să fac, în linii mari, volumul de critică pentru „Vatra”. Să-i zic *Țintă mobilă*? Deși am impresia că există un volum de versuri cu acest titlu. Găsit însă și un moto, din Sainte Beuve: „*Nous sommes mobiles, et nous jugeons des êtres mobiles*”⁵.

5 ianuarie

Văzut *Nocturne indien* (după romanul lui Tabucchi), filmul lui Alain Corneau, cu Jean-Claude Anglade. Deși n-o duce până la capăt, vraja există și ea e amplificată, cred, de muzică și imagine. Muzica, Quintetele lui Schubert (extraordinare); imaginea e a Indiei eterne, așa cum o vede și Eliade. De altfel, unele coincidențe și afinități pot fi stabilite între Tabucchi și Eliade (de citit cartea lui, neapărat). Ideile îmi păreau cunoscute, ele există și în literatura lui Eliade.

Nici o poștă. Vremea rece continuă. De fapt, gerul Bobotezei. Ieri, telefon de la Victorița, că a înghețat din nou baia, scandal cu Nikfalvi, care o acuză că n-a avut grijă. Dar ce era să facă? Gerul și faptul că la parter casa e goală, nu încălzește nimeni, era firesc să înghețe, ca în alți ani, chiar dacă s-au înlocuit conductele. Durere, toată ziua. Stare rea, incapabil să lucrez.

³ Emil Hurezeanu.

⁴ Adriana, fiica profesorului Zăciu, stabilită și ea în Germania.

⁵ „Suntem în mișcare, și judecăm niște ființe în mișcare”.

11 ianuarie

N-am notat nimic. Nici un chef. Scris scrisori, dar de nicăieri nu primesc răspuns. Vorbit cu J. la telefon (de Sf. Ion) și i-am dat lista parizienilor cărora vreau să le scriu pentru Dicționar, să-mi facă el rost de adrese. Încă nimic. Nici Petru Dumitriu, căruia i-am scris imediat ce am venit aici, cu rugămintea să-mi fixeze modalitatea unei întrevederi pentru același scop (DSR), nu mi-a răspuns nimic. De altă parte, timpul fuge și planul de a ne apuca de volumul II în februarie nu știu dacă se va realiza. Nici M.P., nici A.⁶ nu-mi scriu (sau să telefoneze măcar) despre soarta volumului I, o fi gata, l-au dus la București, ce zice Editura ș.a.m.d. Nu știu nimic, mă simt frustrat.

Timp primăvăratec (8-10 grade plus), dar vânt puternic, dinspre Ocean, azi-noapte a vuit teribil, ca un uragan, n-am putut dormi. Gânduri. Mereu în handicap, întârziere, cu remușcări că nu fac ce trebuie. Gelu mi-a comunicat, laconic, că nu poate respecta angajamentul de a mă programa de două ori la lună, cu cronica. Părea cu totul indiferent și la faptul că suma promisă inițial a scăzut apoi simțitor. Au și ei „probleme”, nu pare nici interesat de ideea unei vizite ale mele, îmi spune dimpotrivă că Emil Hurezeanu promite și nu se ține de cuvânt, că e cam hahaleră etc. E drept, nu mi-a mai dat nici un semn de viață, deși era vorba să-mi spună că aş putea veni pe banii lor la München. M-ar fi interesat și pentru o eventuală vizită la Grieb⁷, care m-a sunat și mă invită insistent pentru câteva zile la casa lui din Landshut. Să-mi arate și ce a pictat. I-am propus să stea la vară cu Angelika lui în casa noastră, dacă are chef. Era foarte bucuros de propunere, încât n-a mai pomenit de banii pentru nudul luat de la Olga. I-am spus că e doar o schiță, mi-a cerut să-i fac o fotografie, ca „document”, zice.

⁶ Marian Papahagi, Aurel Sasu.

⁷ Alfred Grieb, pictor clujean, stabilit în Germania.

Văzut *Nosferatu*, din care știam doar fragmente. Filmul lui Murnau (1922) e strămoșul modei „horror” și a „vampirilor”, până la recentul Coppola, trecând prin Polanski ș.a. numeroși până la sațietate. Moda vampiristă e explicată sociologic și prin noua teamă ce ar plana asupra sexualității. Când Bram Stoker a scris cartea devenită celebră, era în plină epocă victoriană, pudibondă etc., încât chestiunea sexului era tabuizată și ea inspira teamă (era și frica de contaminare sifilitică, Stoker a și murit de sifilis!). Acum, spune un producător american, omenirea trăiește o nouă teamă, aceea a contaminării cu Sida, de unde reînvierea interesului pentru genul de filme ce leagă sexul de moarte, sânge, vampirism etc. Din Murnau observ detaliul ciumei aduse în oraș de vaporul morții, cu care Nosferatu vine din exotica și macabra „Transilvanie”. Teama cuprinde orașul germanic, șobolanii ce răspândesc ciuma împrăstie și teroarea, Murnau viza, pare-se, în anii republicii de la Weimar, pe teama de „contaminarea” extremistă, filmul ar avea un simbol socio-politic, nu pur și simplu fantastic, gratuit. În acest caz, filmul l-a inspirat într-un fel pe Camus în *La Peste*, ideea cetății contaminate poate să-i fi venit din Murnau.

12 ianuarie

La 10 ianuarie 1943 armata a 6-a germană a capitulat la Stalingrad. Din 200.000 de soldați, s-au întors finalmente, după război, din prizonierat etc., circa 5.000. Restul au murit, au „dispărut” etc. Scrisorile din timpul asediului, care a durat luni de zile, ies abia acum la iveală. Am văzut la t.v. un program germano-rus, unde o masă rotundă întrunea supraviețuitori ai infernului de la Stalingrad, nemți și ruși laolaltă, evocând fiecare din perspectiva lui tragedia. Rușii au luat de la cei morți și apoi de la prizonieri, acte, documente, inclusiv scrisorile găsite asupra lor. Toate au fost, cu mania cunoscută a sistemului, sortate și depuse într-o arhivă (militară? kgb?) unde au devenit, azi, accesibile. Am văzut chiar pe văduva unuia dintre ofițerii germani chemată la

Moscova să i se înmâneze copii ale scrisorilor. A venit cu fiica ei, și ea având peste 50 de ani acum, citeau pentru prima oară acele rânduri adresate lor și neajunse niciodată la destinație. Scrisori de dincolo. Nemții, dimpotrivă, în vremea luptelor încrâncenate și a asediului, transportau poșta spre patrie, pe calea aerului, soldații, ofițerii aveau dreptul să scrie acasă. Dar – se descoperă acum – scrisorile n-au ajuns nici ele la destinație, căci erau folosite drept test pentru a urmări starea de spirit a armatei a 6-a în condițiile disperate în care se afla. Triate, sortate pe categorii, cu adresantul tăiat, ele deveniseră statistică: câți rămăseseră legali, câți erau „opoziționiști”, lași, defetiști disperați, indiferenți. Rezulta, oficial, că peste 50 % au rămas totuși fideli: unii din automatism, din tradiție militară, dintr-un patriotism (apărau, aici, Germania amenințată altfel cu invadarea) ș.a.m.d. Toate aceste scrisori au fost depuse într-o arhivă secretă, la Potsdam, unde, la intrarea rușilor, au fost mutate într-un loc sigur și salvate în extremis. Azi din aceste scrisori netrimise niciodată, se publică fragmente zguduitoare. Kammperspiele la Bonn-Bad Godesberg a făcut un montaj din aceste texte, un montaj simplu, sobru, fără artificii, nici măcar muzică. 27 de actori, în frunte cu un fel de regizor care dădea cuvântul, s-au așezat pe un podium în trei trepte și fiecare actor citea un fragment din câte o scrisoare. Documente din infern. Majoritatea scrisorilor erau ultimul cuvânt scris (rostit) de acești oameni care își dădeau seama de dispariția lor iminentă. Scrisorile nu au semnătură, identitate. Regizorul le-a dat un nume generic fiecăreia, după caracteristica textului. Astfel, am avut scrisoarea patriotului necondiționat, a militarului de tradiție, a naivului, „realistului”, scepticului, dezamăgitului, înșelatului, a unui Hitler Jugend fanatic și acum deziluzionat (Hitler nu i-a „salvat” din încercuire, cum a promis!), a soțului fidel, a fiului unui general (care-i scrie părintelui său cele mai crude adevăruri) ș.a. Interesantă e în cele mai multe cazuri nepăsarea de orice „cenzură”, rostirea unor realități/adevăruri nude, teribile, inclusiv o atitudine de luciditate cu privire la prăbușirea Germaniei, a